

Anna Wegelius

HILJAISET SOINNUT

Kanteleen mestarin matkassa hiljaiseen tietoon

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Toukokuu 2013**

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 KESKEISET KÄSITTEET	2
2.1 Narratiivinen tutkimusote	2
2.2 Mestari-kisälli -oppiminen	2
2.3 Hiljainen tieto	2
2.4 Muuntelu	3
2.5 Tutkiva oppiminen	3
2.6 Kokemuksellinen oppiminen	3
2.7 Yhteistoiminnallinen oppiminen	4
3 MESTARIPELIMANNI ERKKI LASSILA	5
4 MESTARIN MATKASSA 2008 – 2013	7
4.1 Aikaisempi kokemukseni mestari–kisälli -tyylistä	7
4.2 Erkki Lassilaan tutustuminen	7
4.3 Erkki&tytöt -yhtyeeksi kehittyminen	8
4.4 Konsta Jylhä -kilpailu	9
4.5 Ensimmäinen levytys	9
4.6 Toisen levyn äänitys	10
5 ERKKI LASSILAN SOITTOTYYLIN OMAKSUMINEN	11
5.1 Oppiminen mestari-kisälli -tyylillä	11
5.2 Korvakuulolta opettelu	11
5.3 Kappaleen omaksuminen	12
5.4 Erkin tyylin omaksuminen	13
5.5 Tanssillisuuden ja fraseerauksen omaksuminen	13
5.6 Erkin käyttämä muuntelu	14
6 ERKIN SOITTAMAT KAPPALETYYPI	16
6.1 Pelimannisävelmät	16
6.2 Tanssi- ja populäärimusiikki	16
6.3 Erkin sävellykset	16
6.4 Hengellinen musiikki	17
7 MESTARI – KISÄLLI -SUHDE	18
8 LOPPUSANAT	20
LÄHTEET	21
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVA 1 Erkki Lassila Kaustinen Folk Music Festivalin Soittosalissa vuonna 2003.	6

NUOTTIESIMERKKI 1. Erkki Lassilan käyttämät komppimuunnelmat kolmijakoisissa kappaleissa.

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaari	Aika toukokuu 2013	Tekijä/tekijät Anna Wegelius
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		
Työn nimi HILJAISET SOINNUT. Kanteleen mestarin matkassa hiljaiseen tietoon.		
Työn ohjaaja Kirsti Rasehorn	Sivumäärä 22 + 3	
Työelämäohjaaja Kirsti Rasehorn		
<p>Taiteellinen opinnäytetyöni on Erkki ja tytöt -yhtyeen kanssa tehty kansanmusiikkilevy Hiljaiset soinnut (omakustanne, 2012). Kirjallisessa raporttiosuudessani olen syventynyt tutkimaan mestari-kisälli -oppimista: Kerron omasta matkastani kanteleen mestaripelimanni Erkki Lassilan kisällinä, hänen soittotyylistään ja kuinka olen pyrkinyt omaksumaan sitä. Aihetta on tutkinut myös muun muassa Hannu Saha (1996) tutkimuksessaan Kansanmusiikin tyyli ja muuntelu. Lisäksi on musiikin alan opinnäytetöitä, mutta niissä ei ole keskitytty juurikaan mestari-kisälli -suhteen pitkittäistutkimukseen.</p> <p>Raporttini pohjaa narratiiviseen tutkimukseen sekä tutkivaan, kokemukselliseen ja yhteisölliseen oppimiseen. Tutkimuksen kohteena on Erkki Lassilan soittotyyli, muuntelu ja fraseeraus, sekä se, millaista on olla hänen kisällinään. Tärkeäksi nousee myös hiljaisen tiedon käsite ja yritys sanallistaa perinteisen Perhonjokilaakson kanteleen soittoa</p> <p>Prosessin tuloksena syntyneen levyn Hiljaiset soinnut tekemistä edelsi pitkä matka mestarin kanssa. Raporttini kuvailee tuota polkua, mitä se on minulle antanut ja mitä olen oppinut soittamalla Erkki Lassilan kanssa. Mestarin soittotyylin omaksumisessa keskeiseksi nousivat keskinäisen tuntemisen ja ymmärryksen syveneminen tässä ainutlaatuisessa opettaja-oppilassuhteessa, korvakuulolta opettelu, kappaleen omaksumisen tekniikat, mestarin soittotyylin analysointi ja intuitiivinen omaksuminen sekä hänen soittonsa tanssillisuuden, fraseerauksen ja muuntelun hahmottaminen. Lisäksi syntyi luonnehtiva koonti Lassilan soittamista kappaleista, jotka jaottuivat pelimannisävelmiin, tanssi- ja populaarimusiikkiin, Lassilan omiin sävellyksiin sekä hengelliseen musiikkiin.</p>		
Asiasanat aakkosjärjestykseen hiljainen tieto, kansanmusiikki, kantele, mestari-kisälli -oppiminen, mestaripelimanni, soittotyyli		

ABSTRACT

CENTRIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date May 2013	Author Anna Wegelius
Degree programme Music		
Name of thesis SILENT CHORDS – A journey to tacit knowledge with a master of kantele		
Instructor Kirsti Rasehorn		Pages 22 + 3
Supervisor Kirsti Rasehorn		
<p>My artistical thesis is <i>Erkki ja tytöt</i> band's album called <i>Hiljaiset soinnut</i> (self published, 2012). In the rapport part I study the master-apprentice styled learning. I narrate my own journey as an apprentice of Erkki Lassila, a master of Finland's national instrument, kantele. I try to describe his playing style and how I've seeked to absorb it.</p> <p>Traditional Perhonjokilaakso styled kantele playing includes a lot or tacit knowledge. In the rapport I've tried to verbalize some of it, for example the playing technic, variation and playing style.</p> <p>The process led to the publishing of the album <i>Hiljaiset soinnut</i>. Before that I had made a long journey with a master of kantele. My rapport describes that path, what it has given me and what I have learnt by playing with Erkki Lassila. While absorbing master's playing style some things rose above the others: the unique student-teacher relationship, learning by ear, different techniques of learning a new tune and analysis of the master's playing style. Also definition of Lassila's tunes into pelimanni styled tunes, dance and popular music, Lassila's own compositions and religious music was made.</p>		

<p>Key words kantele, master-apprentice -learning, playing style, tacit knowledge, traditional folk music</p>

1 JOHDANTO

Tässä opinnäyteraportissani avaan matkaani mestaripelimanni Erkki Lassilan oppilaana. Yritän kuvailla, minkälaista on olla Erkki Lassilan kisälli ja kuinka opetus ja oppiminen tapahtuu. Mestari-kisälli -metodia on arvosteltu sen behavioristisesta luonteesta, mutta minulle on siitä erinomaisen hyvät kokemukset. Haluan kuuluttaa mestari-kisälli -perinteen ilosanomaa kaikille!

Analyyttisen tutkimukseni kohteena on mestarini soittotyylä. Keskeisimpiä käsitteitä ovat mestari-kisälli -oppiminen, hiljainen tieto, soittotyylä ja muuntelu. Oppimisprosessini kuvaamisessa tärkein käsite on tutkiva oppiminen ja siihen liittyvät kokemuksellinen ja yhteistoiminnallinen oppiminen. Raportissani haluan näyttää välähdyksen tuntemastani mestaripelimanni Erkki Lassilasta ja kuvailla omaksumaani hiljaista tietoa. Se on myös tutkimusmatka omaan oppimiseeni yksilönä, kisällinä ja yhtyeen jäsenenä.

Taiteellinen opinnäytteeni on Erkki ja tytöt -yhtyeen kanssa tehty levy Hiljaiset soinnut (2012). Kuitenkin ajattelen, että varsinainen opinnäytteeni on koko Erkki ja tytöt -yhtyeen kehittyminen ja sen monet sivupolut. Kirjallisessa raportissa kuvaan narratiivisella tutkimusotteella matkaani Erkki Lassilan kisällinä.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Narratiivinen tutkimusote

Narratiivinen tutkimus on laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Sana narratiivi tarkoittaa kertomusta. Narratiivisessa tutkimusotteessa kertomuksia pidetään tärkeinä, sillä ihmisten toiminnan ja ilmiöiden merkitysten nähdään rakentuvan niistä. Narratiivisessa tutkimuksessa kiinnitetään erityishuomiota siihen, millaisessa valossa tutkimuskohde näyttäytyy kertomuksissa. Narratiivinen tutkimus siis pohjaa siihen, että kieli ja kielenkäyttö ovat tärkeimpiä merkityksen luoja. (Jyväskylän yliopisto 2013.) Mestari-kisälli –oppimisen kuvauksessa narratiivinen ote on olennainen, sillä se piirtää esiin niin opettajan kuin oppilaankin ominaislaadun, oman äänen – niin sanallisen kuin musiikillisenkin – sekä elämis- ja kokemismaailman. Hiljaista tietoa tallentuu omin sanoin ja käsittein.

2.2.Mestari-kisälli -oppiminen

Mestari-kisälli -oppimisella tarkoitetaan oppimisympäristöä, jossa oppilas osallistuu työhön koko ajan enevässä määrin ja oppii lähinnä tarkkailemalla täysvaltaista ammatinharjoittajaa tullen lopulta itse mestariksi alallaan. Menetelmä on perinteisesti kuulunut taide-, käsityö- ja käytännön ammatteihin. Mestari-kisälli -tyylissä kouluttaminen on kahden ihmisen vuorovaikustusta, oppilaan ja opettajan yhteistä työtä. (Taikopeda 2012.) Kansanmusiikissa mestari-kisälli –oppimista on käytetty runsaasti varsinkin kun opettajana on aito pelimanni, eikä pedagogisen koulutuksen saanut henkilö. Kansanmusiikissa mestari-kisälli -opetuksella saatetaan viitata lyhyeen, kurssiluontoiseen opetukseen, tai pitkään mestari-kisälli -suhteeseen.

2.3 Hiljainen tieto

Hiljaisella tiedolla tarkoitetaan tietoa tai taitoa, joka selvästi on henkilöllä hallussaan, mutta hän ei välttämättä osaa pukea sitä sanoiksi tai koe siitä puhumista tarpeelliseksi. Hiljaisen tiedon käsitteeseen saattaa myös liittyä se, ettei sitä ole mahdollistakaan sanallistaa. (Pöyhönen 2011, 87 – 90.) Musiikissa tällaista hiljaista tietoa edustavat ne asiat, joita on vaikea laittaa nuotille. Kansanmusiikissa sellaisia ovat monet tyyllilliset seikat, kuten tanssilajien oikeanlainen fraseeraus.

2.4 Muuntelu

Kansanmusiikille tyypillistä on variaatio eli muuntelu, erilaisuudet eri soittokertojen välillä. Erkki Ala-Könnin (1961, 453) mukaan

”elävän kansanmusiikin selvimpiä tuntomerkkejä on muuntelurikkaus, jota tarkka esikuva ei sido. Niinpä kirjaan pantu melodia on jo kahlehdittu. Kansanomaisessa sävelilmaisussa näkyy usein improvisaation eli mielihoiteisuuden leima.”

2.5 Tutkiva oppiminen

Tutkivassa oppimisessa ei ole tiukkaa ”opettaja opettaa ja oppilas opettelee”, vaan oppijat otetaan mukaan tiedon tuottamiseen yhteisöllisesti. Kuten nimikin antaa ymmärtää, tutkivassa oppimisessa opitaan tutkimalla. Oppijat pyrkivät selvittämään itselleen ja yhteisölleen merkityksellisiä ongelmia. Saavutettua asiantuntijuutta jaetaan oppimisyhteisössä. (Salovaara 2004.) Mestari-kisälli –asetelma edustaa tutkivaa oppimista erinomaisesti. Kansanmusiikissa tässä oppimistavassa korostuu yhteissoitto, mallista oppiminen ja korvakuulosoitto. Lisäksi mestarikin aina soittaa mukana, yhtenä yhteisön jäsenenä, vaikka muut ottavatkin hänestä mallia.

2.6 Kokemuksellinen oppiminen

Kokemuksellinen oppiminen on toiminnallinen prosessi, jossa oppija käyttää hyväkseen aistejaan, mielikuvia, muistoja eli kokemuksiaan. Keskeistä on ajatus oppimaan oppimisesta ja käsitys oppimisen kohteista. Oppiminen on tietoinen prosessi. Kokemuksellisessa oppimisessa oppijan täytyy olla motivoitunut, sillä hän on itse vastuussa oppimisestaan. Opettaja on lähinnä oppimisen tukija. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2013.) Mestari-kisälli –asetelmassa oppilas joutuu käyttämään monia aistikanaviaan oppimiseen, lähinnä tietenkin kuulo- ja näköaistia. Kun opetus ei tapahdu juurikaan sanallisesti, sen kokemuksellisuus korostuu. Varsinkin vapaaehtoinen opiskelu, jollaista oma mestari-kisälli -oppimiseni on ollut, vaatii omaa motivaatiota. Tunneilla ei ole aikataulua, eivätkä ne välttämättä ole viikottaisia, vaan soittohetkistä on aina sovittava erikseen.

2.7 Yhteistoiminnallinen oppiminen

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa ryhmä oppilaita opiskelee käyttäen hyväkseen ryhmän kaikkien jäsenten tietämystä. Jokaisen erityisosaaminen käytetään hyväksi, ja jokainen on vastuussa oppimisen tuloksista. (eNorssi 2013) Kansanmusiikkiyhteessä yhteistoiminnallinen oppiminen näyttäytyy ennen kaikkea yhteissoitossa. Mestarin kisälleinä minä ja muut yhtyeemme jäsenet olemme omaksuneet erilaisia rooleja, esimerkiksi sisareni Leeni Wegelius on keskittynyt tämmäämiseen, eli säestämiseen. Kappaleiden sovitukset rakentuvat yhteistoiminnallisesti, eli jokainen on vastuussa omasta osuudestaan.

3 MESTARIPELIMANNI ERKKI LASSILA

Erkki Lassila (KUVA 1) on syntynyt vuonna 1939 Kälviän Jokikylällä. Todisteita Erkin varhaisesta musikaalisuudesta ja hyvästä muistista on; kertoman mukaan Erkki lauloi usein potalla Sillanpään marssilaulua ja osasi kaikki säkeistöt. Itse hän on ollut niin nuori, ettei muistoja tästä ole jäänyt. (Träskelin 2013, 18.)

Kanteletta soitti myös Erkin isä Lauri Lassila. Kotona oli vanha kantele, jonka alkuperästä ei ole tietoa, ja sillä Erkkikin soitti ensimmäiset sävelensä alle kymmenvuotiaana. Erkki omaksui poikkeuksellisen tavan soittaa melodiaa vasemmalla ja sointuja oikealla kädellä, vaikka muutoin on oikeakätinen. Isä tätä alkuun hieman paheksuikin, mutta kun huomasi soiton sujuvan, hyväksyi pojan soittotavan. (Saha 1992, 106.)

Rippikouluikäisenä Erkki soitteli joka päivä. Usein hän pyöräili talvipakkasillakin kärryn uraa kantele kainalossa pelimannien kanssa soittamaan. Erkki soitti paljon muun muassa Sulo ja Olavi Kuorikosken kanssa. Harmonia soittavalta Martti-sedältä opitut sävelmät taipuivat myös kanteleella. (Saha 1996, 226.)

Armeijassakin kantele oli mukana, ja Erkki soitteli sillä, kun vapaata oli. Kotitalossa oli vain yksi kantele, kannesta haljennut peli, jota vähän väliä korjattiin ikkunapaperilla. Yhdessä musisoitiin silti: Erkki opetteli isän soittamat melodiat soittamalla kammalla mukana. Lauri-isä oli luvannut hankkia toisen kanteleen, kun Erkki pääsee armeijasta, mutta valitettavasti hän kuoli Erkin armeija-aikana.

Muita kantelepelimanneja ei Kälviällä Erkin nuoruusvuosina juuri ollut. Kanteleensoittajaesikuvana isän lisäksi oli halsualainen kanteleensoittaja Eino Tulikari, jonka soittoa Erkki kuuli lähinnä radiosta. (Saha 1992, 106 – 107.)

Ensimmäiset Erkin omat sävellykset syntyivät 1970-luvulla, ja siitä lähtien niitä on syntynyt tasaiseen tahtiin. Tarkkaa lukua ei ole, mutta epäilyks on että niitä olisi useita kymmeniä. Muutamiiin on Erkin ystävä Erkki Karhulahti tehnyt sanoja, ja kerran Erkki on tehnyt valmiiseen tekstiin sävelen.

Vuonna 1990 Erkki sai Kaustisen kansanmusiikkijuhlilla erittäin arvostetun

mestaripeleimannin arvonimen. Mestaripeleimanneiksi

”kutsutaan henkilöitä, jotka perinteisellä taidollaan, runsaalla ohjelmistollaan tai muilla merkittäväillä ansioillaan ovat edistäneet kotimaista kansanmusiikkiharrastusta (Kolehmainen 1992, 3).”

Juhlilla Erkki on soittanut alusta asti, vaikka ensimmäisten juhlien aikana vuonna 1968 syntyikin Paulan ja Erkin esikoinen, Lauri.

1990-luvulta Erkki on opettanut kanteleen soittoa Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa (nykyisin Centria ammattikorkeakoulu) ja Keski-Pohjanmaan konservatoriolla. Usein tunnit ovat olleet ryhmätunteja, ja opiskelijoita on ollut vaihtelevia määriä. Yleensä oppilaat ovat olleet pääaineeltaan kanteleen soittajia, mutta mukaan on myös mahtunut muita kiinnostuneita.

Itse aloitin opintoni Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa syksyllä 2008, jolloin aloitin myös opintoni mestari Erkki Lassilan opissa. Varinaisen työuransa Erkki on tehnyt kaivinkoneurakoitsijana Kälviällä (Saha 1996, 229).

KUVA 1. Erkki Lassila Kaustinen Folk Music Festivalin Soittosalissa (Kivelä 2003).

4 MESTARIN MATKASSA 2008-2013

4.1 Aikaisempi kokemukseni mestari–kisälli -tyylistä

Oli syyskuun alku 2008. Olin valmistunut edellisenä keväänä ylioppilaaksi Espoossa ja muuttanut vasta Kokkolaan opiskelemaan kansanmusiikkipedagogiaa Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakouluun. En ollut erityisen sisällä pienemmän paikkakunnan ja maaseudun elämänmenossa – en tunnistanut edes pellolla tököttävää rakennusta viljasiiloksi. Sain tietää, että puolet pääinstrumenttitunneistani, eli kanteletunneista, saisin mestaripelimanni Erkki Lassilalta. Mestaripelimannin kanssa soittaminen ei ollut minulle täysin vierasta, sillä olen musiikkiopistoajanani saanut soittaa muutamia viikonloppuja Vantaalla asuneen Vetelistä kotoisin olevan mestaripelimanni Toivo Alaspään kanssa. Hän, kuten Erkkikin, soitti perinteiseen Perhonjokilaakson tyyliin suurkanteletta sen lyhyeltä sivulta nykyään huomattavasti yleisemmän pitkän sivun sijaan. Lyhyellä sivulla tarkoitetaan kanteleen soittamista siten, että sen lyhin eli korkein kieli on soittajaa lähinnä, pitkältä sivulta soitettaessa taas pisin eli matalin kieli on soittajaa kohden (Tenhunen 2010, 259 – 266). Perhonjokilaakson tyyli oli siis jo tuttu, vaikka ”kotisivuni” pitkä sivu onkin.

Erkki Lassilankin kanssa olin soittanut kerran aikaisemmin, Toivon muistokonsertissa kesällä 2008 Kaustisen festivaalilla. Kyse oli tosin yhteisnumerosta, jossa soittivat kaikki konsertin muusikot, joten emme varsinaisesti tavanneet. Kappaleena oli Toivon säveltämä Aamu tunturissa, jossa on hänen vaimonsa Saimi Alaspään tekemät sanat. Olin nähnyt Erkin toki monituisia kertoja, vakava ja vähäpuheinen mies istui usein festivaaleilla Pelimannitalossa kuuntelemassa kantelekonserpteja tai soitti mestaritunnilla kanteletta.

4.2 Erkki Lassilaan tutustuminen

Olin itselleni tyypilliseen tapaan hieman viime tingassa liikkeellä soittotuntien sopimisen kanssa, ja sain huomata, ettei kanteleluokassa ollut enää sopivia vapaita aikoja. Niinpä päätin ehdottaa Erkille, että soittaisimmekin kotonani konservatorion sijaan. Myös kaksossisareni Leeni oli aloittanut samat opinnot samaan aikaan, ja asuimmepa vielä samassa opiskelija-asunnossakin. Koska edelliset kokemuksemme mestarin opissa olivat ryhmäsoittoa, emme nähneet mitään syytä, miksemme voisi olla samaan aikaan tunnilla. Saimmehan näin myös puolen tunnin viikottaisista tunneistamme yhteensä tunnin viikossa!

Niin rohkaisin mieleni, ja soitin Erkin kännykkänumeroon, josta vastasi rauhallinen miesääni ”Lassila”. Kakistelin asiani, ja suunnitelmani ”passasi”. Ensimmäisen tunnin sovimme seuraavan viikon tiistaille.

Tiistaina täsmällisesti kello 18 soi ovikello. Kaikkia taisi jännittää, mutta kävimme suoraan asiaan, eli soittamiseen. Yhteisiä kappaleita löytyi heti useita, kuten Topin muistokonsertissa soitettu Aamu tunturissa. Siitä tulikin kappale, jota soitimme jokaisen tuntimme päätteeksi. Huolemme siitä, ettei puhuttavaa löytyisi, oli turha. Kyselimme yleensä soitetuista kappaleista; esimerkiksi mistä Erkki oli ne oppinut, kuka niitä oli soittanut alunperin. Kaikenlaista muutakin tuli toki juteltua. Alkuun tuntimme oli 60 minuutin mittainen, sillä Leenin opetustunti varttia yli seitsemän rajoitti niitä. Joka viikko Erkki saapui pakettiautollaan täsmällisesti kuudelta kantele kotelossaan.

4.3 Erkki & tytöt -yhtyeeksi kehittyminen

Jälkikäteen minua on huvittanut, että viritin Erkin kanteletta ainakin vuoden verran tietämättä, että hänellä oli kotonaan viritysmittari. Ehkä se kuitenkin osoitti oikeanlaista kunnioitusta mestaria kohtaan, mitä tosiaan tunsinkin, ja tunnen edelleen. Tulimme toimeen alusta asti hyvin, mutta pikkuhiljaa meistä tuli ystäviä ensimmäisen opiskeluvuotemme aikana. Ensimmäistä kertaa pääsimme Erkin kanssa keikalle soittamaan muistaakseni tuon ensimmäisen vuoden aikana. Sitä en muista, mikä tapahtuma se mahtoi olla, mutta Kälviällä se varmastikin oli. Oli kiehtovaa päästä kurkistamaan pikkukaupungin elämään. Erkki osoitti meille kunnaneläinlääkärit ja muut merkkihenkilöt lukuisissa seurakunnan ja kälviäläisten yhdistysten tilaisuuksissa. Joskus meitä on luultu kälviäläisiksi tai Erkin omiksi tytöiksi, mikä on toki imartelevaa, mutta epäilen ettei Kälviän murteeni juuri vakuuta.

Toisena opiskeluvuotenumme Erkki kysyi, tulisimmeko Kälviälle hänen ja vaimonsa Paulan luokse soittamaan. Suostuimme mielellämme, sillä meillä oli auto käytössämme. Ilman autoa se olisi toki ollut vaikeaa, vaikka Kälviä onkin vain vajaan parinkymmenen kilometrin päässä Kokkolasta.

Siitä lähtien olemme soittaneet aina Erkin ja Paulan tuvassa keittiön pöydällä, mikä onkin erinomainen soittopaikka. Tuvasta ei pääse lähtemään juomatta Paulan erinomaisia pullakahveja. Onpa joskus käynyt niinkin, ettei soittamaan ole ehditykään kaikelta

puhumiselta ja kahvin juomiselta.

Toisen vuoden aikana Eeva-Kaisa Kohonen liittyi porukkaamme. Hän oli soittanut Erkin kanssa ensimmäisinä opiskeluvuosinaan, mutta oli minun ja Leenin ensimmäisen opiskeluvuoden ajan opiskelijavaihdossa Virossa. Takaisin tultuaan hän oli kuullut meidän käyvän Erkin luona soittamassa, ja pyysi päästä mukaan. Suostuimme mielellämme, ja Erkin mielestä oli parasta soittaa mahdollisimman monen soittajan voimin. Tunnin pituus venyikin nopeasti tunnista neljäänkin tuntiin. Yritimme joskus varovasti ehdottaa, että eikö tämä nyt olisi jo tässä tämän tunnin osalta, mutta Erkki totesi tähän ”opettaja päättää milloin tunti loppuu”. Myöskään kauppaan ehtimiseen on turha vedota, sillä ”ABC on auki puoleenyöhön”. Niinpä jatkoimme soittamista, kunnes Erkki ehdotti Topin valssin soittamista. Lähes kaikki soittohetkistämme ovat tähän mennessä loppuneet Aamun tunturissa soittamiseen.

4.4 Konsta Jylhä -kilpailu

Vuoden 2010 kesällä järjestettiin Kaustinen Folk Music Festivalin yhteydessä ensimmäistä kertaa Konsta Jylhä -kilpailu kansanmusiikkiyhtyeille. Päätimme osallistua sarjoista toiseen, perinteisen kansanmusiikin sarjaan. Harmittavasti harjoittelu-aikaa ei kesällä ollut kovin paljon kun kukin puuhasi omiaan eri puolella Suomea ja ulkomailla saakka. Taisimme päättää kappaleetkin kaksi päivää ennen kilpailuja. Oli meille uusi kokemus oppia neljä uutta kappaletta Erkiltä kahdessa päivässä, kun aiemmin painetta oppimiseen ei ollut ollut. Olimme soittaneet kahta kappaletta jonkun kerran ennenkin Erkin kanssa, mutta emme silti osanneet niitä. Saimme kappaleet kuitenkin hiottua hyvään kuntoon, ja iloksemme voitimme kovatasoisen perinteisen sarjan. Mielestäni tämä oli hieno kunnianosoitus Erkin - ja hieman meidän tyttöjenkin - ylläpitämälle mestari-kisälli -perinteelle ja sukupolvien väliselle ketjulle.

4.5 Ensimmäinen levytys

Kolmantena opiskeluvuotena tuli hyvä ystäväni Jutta Rahmel myös opiskelemaan Kokkolaan kansanmusiikkipedagogiaa kantele pääaineenaan. Otimme hänetkin mukaan Kälviälle, ja näin yhtyeessämme oli jo neljä ”tyttöä”. Tällä porukalla soitimme tuon vuoden, ja keväällä 2011 äänitimme ensimmäisen levyämme, nimeltään Erkki ja tytöt. Levy

äänitettiin nauhamikkiparilla Erkin ja Paulan tuvan pöydällä, samassa paikassa missä aina muutenkin soittamme.

Taisimme tuon yhden päivän äänityksen aikana saada purkkiin 49 kappaletta, joista levyille päätyi 19 erilaista laulua ja pelimannisävelmää. Tämä oli tärkeä virstanpylväs, sillä Erkin kanteleensoittoa ei ollut ennen julkaistu omalla levyllään. Mielestämme oli jo aika tehdä se! Levyn äänitti ja miksasi Jimmy Träskelin, joka huolehti myös kansitaiteesta. Kansanmusiikki-intituutin julkaisema Erkki ja tytöt -levy ilmestyi heinäkuussa 2011.

Totesimme heti äänitysten jälkeen, että materiaalia olisi ilman muuta useammallekin levyille. Myös menekkiä oli selvästi, sillä levyn ensimmäinen painos myytiin loppuun jo saman kesän aikana. Niinpä päätimme, että tekisimme oman levyn Erkin soittamista hengellisistä sävelmistä, joita emme äänittäneet ensimmäistä levyä varten lainkaan.

4.6 Toisen levyn äänitys

Reilu vuosi edellisen levyn ilmestymisen jälkeen, marraskuussa 2012 ryhdyimme toimeen. Varasimme äänityksille kaksi päivää, mutta pärjäsimme jälleen yhdellä päivällä. Tällä kertaa nauhalle tarttui 17 kappaletta, jotka kaikki päätyivät levyille. Jälleen totesimme, että materiaalia riittäisi vielä ainakin kolmannelle levyille! Toinen levymme nimettiin Hiljaisiksi soinnuiksi. Levyn äänityksestä, miksauksesta ja kansitaiteesta vastasi jälleen Jimmy Träskelin. Se ilmestyi omakustanteena joulukuussa 2012.

5 ERKKI LASSILAN SOITTOTYYLIN OMAKSUMINEN

5.1 Oppiminen mestari-kisälli –tyylillä

Erkin tunneilla ei ole juuri lainkaan suullista opetusta, sillä kyse on lähinnä hiljaisen tiedon siirtämisestä eteenpäin. Erkillä ei ole muusikon tai pedagogin koulutusta taustallaan. Hänellä on tietenkin ymmärrys siitä, mitkä hänen soittamistaan kappaleista ovat vaikeita tai helppoja, ja hän muistaa myös mitä muut oppilaat ovat pitäneet helppona tai vaikeana. Erkillä ei ole tarvetta puhua soittotekniikasta tai pelimannityyliin soittamisesta, kenties se on jopa mahdonta sanallistaa.

Tästä on mielestäni myös kansanmusiikin omaksumisessa paljon kyse. Esimerkiksi pelimannisävelmiä on helppo kirjoittaa nuotille, mutta niistä jää uupumaan suurin osa siitä, mistä tällaisessa musiikissa on kyse: svengistä, painotuksesta, tempon hienoisista muutoksista. Nuottikirjoitus on kehitetty länsimaisen taidemusiikin tarpeisiin, ja tämäntyyppisen musiikin kuvaamiseen se ei sovellu erityisen hyvin. (Saha 1996, 130.) Muistilappuna se toimii oivallisesti, mutta pelimannimusiikin ydintä siitä ei voi omaksua.

Erkin kanssa opiskelu vie aikaa, sillä kappaleita omaksutaan havainnoimalla ja itse kokeilemalla. Jo pelkkä kappaleiden muistiinpainaminen on pitkälinen prosessi. Erkki ei useinkaan kommentoi oppimistamme mitenkään. Jos jatkuvasti useista toistoista huolimatta soitamme jonkun kohdan vaikkapa melodiassa väärin, Erkki saattaa pyytää kuuntelemaan sen, jotta huomaisimme virheemme. Muunlaista kritiikkiä en Erkiltä ole soitostani juuri kuullut, kehuja sen sijaan olen saanut esimerkiksi tasaisesta soitosta.

5.2 Korvakuulolta opettelu

Kaikki opettelu tapahtuu korvakuulolta tai muistinvaraisesti, eli omaksumalla kappaleen soittaen tai myöhemmin kuulomuistista ilman soivaa esimerkkiä. (Saha 1996, 91 - 96) Erkki ei itse lue juurikaan nuottia, ja on itse oppinut kaikki kappaleet kuuntelemalla ja mukana soittamalla. Kuuntelemalla hän on opetellut esimerkiksi radiosta kuulemiaan kappaleita, jotka ovat olleet väärässä sävellajissa kanteleelle. Itse asiassa myös kaikki Erkin isältään oppimat kappaleet ovat kuuntelemalla opittuja – talossahan oli vain yksi kantele. Soittamalla opeteltuja ovat lähinnä pelimannikappaleet, joita Erkki on soittanut vaikkapa

viulistin kanssa, tai harmonilla tämmämällä omaksunut ensin.

Muistinvaraisia ovat loppujen lopuksi kuitenkin kaikki Erkin soittamat kappaleet riippumatta oppimismenetelmästä, Erkkihän ei käytä nuotteja muistinsa apuna. Monet kappaleet, joita on laitettu nuotille muilta soittajilta, ovat Erkin soittamana lievästi erilaisia. Osa eroavaisuuksista johtuu tietysti soittimesta, mutta osa Erkin erilaisesta muistikuvasta tai sen soittajan versiosta, jolta Erkki on kappaleen oppinut. Tämä onkin aidolle kansanmusiikille syvästi ominaista (Saha 1996, 75).

Käytännössä siis Erkki soittaa kappaleet 2-3 kerta läpi, ja oppilas sitten yrittää pysyä mukana niin hyvin kuin mahdollista. Kappaleita ei soiteta osissa, tai erikseen opeteltaisi melodiaa tai sointuja. Erkki saattaa sanoa soittavansa aluksi ”harvaan”, eli hitaammassa tempossa, jolloin melodia on helpompi hahmottaa. Ero oikeaan soittotempoon ei kuitenkaan ole yleensä suuri. Kappaleita, jotka Erkki yleensä ehdottaa hitaammin soitettaviksi alussa ovat nopeat jenkat ja sottiisit sekä polkat, joiden omaksuminen soittotempossa voi olla vaikeaa.

5.3 Kappaleen omaksuminen

Oma taktiikkani on ollut lähteä liikkeelle melodioista, ja seuran kuulokuvan lisäksi myös Erkin melodiakättä. Sormet siirtyvät hieman aikaisemmin siihen suuntaan, johon melodia on menossa, ja olen oppinut tunnistamaan tiettyjä intervaleja käden liikkeestä. Esimerkiksi perussävelen alapuolisen kvintin Erkki soittaa tietyllä tavalla hieman kääntäen kättään, samoin alaspäiset perättäiset säveliä edeltää tietty sormien ylösalainen liike. Joskus soitan sointuja jo opitellessani melodiaa, sillä usein ei pelimannikappaleissa ole kolmea – neljää sointua enempää. Kun soittaa paljon D-duurista meneviä kappaleita kehittyä varsin taitavaksi korvalla säestäjäksi, eikä se vie keskittymistä pois melodian opettelusta.

Kappaletta ei yleensä kerrata samana päivänä, vaan kappaleen soitettuaan Erkki siirtyy seuraavaan kappaleeseen. Kappaleet opetellaankin vähitellen ja pitkän ajan kuluessa. Satunnaisesti pyydämme Erkkiä soittamaan jonkun kohdan yksin, jos emme ole olleet varmoja sävelkulusta. Soittotuntien tarkoitus ei varsinaisesti olekaan opettelu, vaan yhdessä soittaminen. On ollut soittohetkiä, jolloin en ole oppinut yhtään kappaletta, ja soittotunteja, joilla olen oppinut kenties kymmeniä. Arvioisin, että olen Erkin kanssa soittanut 100 - 150

kappaletta, kun Erkin muistissa niitä täytyy olla ainakin 300 – 400 . Säännöllisesti käy edelleen niin, että Erkki muistaa kappaleen, jota emme ole yhdessä vielä soittaneet sadoista soittotunneista huolimatta.

5.4 Erkin tyylin omaksuminen

En pyri Erkin tyylin täydelliseen kopiointiin, sillä sellainen ei ole kansanmusiikin idea, eikä järkeväkään: Erkin koura on kolminkertainen omaani verrattuna, joten en fyysisesti kykenisikään täsmälleen samaan. Lisäksi Erkki soittaa kädet toisin päin kuin muut kanteleensoittajat; vasemmalla kädellä melodiaa ja oikealla sointuja. Käsien toisin päin oleminen ei havaintojeni perusteella vaikuta muihin teknisiin tai soiton sävyllisiin puoliin, joten en ole sitä harjoitellut muuten kuin leikilläni. Pyrin kuitenkin havannoimaan kaikki Erkin tyyliin ominaiset asiat, jotta voin aikanani opettaa niitä eteenpäin.

5.5 Tanssillisuuden ja fraseerauksen omaksuminen

Teknistä soittopuolta tärkeämpänä Erkin tyyliin on mielestäni tanssilajien eroavaisuudet ja fraseeraustavat. Näitä olenkin pyrkinyt jäljittelemään mahdollisimman tarkkaan. Erkillä on erittäin tarkka tempokäsitys, mutta tietyissä tanssilajeissa on erittäin svengaavia notkahduksia tempoissa. Tietyt sävelkulut varsinkin alas- ja ylöspäinkulut sotiiseissa ja jenkoissa saattavat ikään kuin kiirehtiä, ja se otetaan takaisin hieman jälkikäteen. Vaikka tempo on tanssilajeissa tiukka, ei se silti ole metronomin tasainen tempo, vaan juuri siihen tanssilajiin sopivalla tavalla mukautuva tempo (Mäkelä 2006; Koironen 2006).

Erityisesti olen Erkin opissa kehittynyt fraseerajana. Esimerkiksi ennen olin siinä luulossa, että takapotkullisuus pitää toteuttaa korostamalla voimakkaasti iskun jälkimmäistä puoliskoa, mutta Erkin kanssa soittaminen on opettanut minulle paljon hienovaraisemman tavan. Koska näitä asioita ei Erkki ole opettanut puhumalla, vaan pelkästään soittamalla, on niiden sanoiksi pukeminen vaikeaa, kenties jopa mahdotonta. Siispä suosittelen mestari- ja muiden pelimannien kanssa soittamista. Uskallan väittää, ettei autenttista soittotyyliä (tai niin lähellä autenttista olevaa kuin mihin me niin sanotut akateemiset soittajat pystymme) voi oppia nuottikirjasta, eikä edes arkistonauhalla. Arkistonauhoille on päätyntä parhaammassakin tapauksessa vain muutama esimerkki samasta kappaleesta. Oikean soittajan kanssa soittaessa jokainen kerta on erilainen, juuri niin kuin silloin kun hän on ne

kappaleet isältään tai esikuviltaan opetellut. Mielestäni mestari-kisälli -opiskelun erityinen anti onkin juuri tuo muuttuvan opettelu. Toisin kuin arkistonauhaa, elävän pelimannin soittoa ei voi pysäyttää, hidastaa tai soittaa yhä uudelleen. Se on omaksuttava siinä hetkessä, juuri niin kuin soittoa on opeteltu satoja ja taas satoja vuosia.

5.6 Erkin käyttämä muuntelu

Ensikuulemalta ei Erkin tyylissä ole kovin paljon variaatiota saman kappaleen eri soittokerroissa. Muuntelu keskittyykin melodian sijaan esimerkiksi sointupuoleen, eli vasempaan käteen. Suurin variointi on valsseissa ja muissa kolmeen menevissä kappaleissa, joissa Erkki vaihtelee sointukuviota kolmen eri vaihtoehdon välillä, joita hän käyttää satunnaisessa järjestyksessä (NUOTTIESIMERKKI 1). Tämän tajuamiseen meni minulta muutamia vuosia, olin kyllä huomannut säästyksestä tapahtuvan jotain, mutten tarkasti mitä. Melodiaa Erkki muuntelee vähän, mutta hän höystää melodioita sopivilla melodian alapuolisella terssillä, joskus myös alapuolisella sekstillä. Satunnaisesti Erkki saattaa eri soittokerroilla soittaa melodian ylä- tai alapuolisesta oktaavista, mutta se ei ole tyypillistä hänen soitolleen.

The image shows a musical staff in bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. It contains three measures of music. The first measure is labeled 'Peruskomppi' and contains a bass note (D) followed by two chords: a D major triad (D, F#, A) and a D major dyad (D, F#). The second measure is labeled 'Komppimuunnelma 1' and contains a bass note (D) followed by two chords: a D major dyad (D, F#) and a D major triad (D, F#, A). The third measure is labeled 'Komppimuunnelma 2' and contains a bass note (D) followed by two chords: a D major triad (D, F#, A) and a D major dyad (D, F#).

Esimerkki on D-duurisoinnusta, mutta kaikki soinnut seuraavat samaa logiikkaa.

NUOTTIESIMERKKI 1. Erkki Lassilan käyttämät komppimuunnelmat kolmijakoisissa kappaleissa.

Muunteluksi voidaan mielestäni laskea myös kromaattisten sävelten kiertely, mikä on diatonisella kotikanteleella välttämätöntä. Erkki korvaa yleensä muunnesävelen sen alapuolisella terssillä, joka sopisi kohtaan kuuluvaan muunnesointuun jos sen voisi soittaa. Joskus kromaattinen sävel on myös korvattu jollain muulla alkuperäiseen tai kanteleelle sopivaan sointuun kuuluvalla sävelellä. Esimerkiksi sopii *Kielon jäähyväiset* (LIITE 1/1), josta Erkin soittamana löytyy kumpaakin tyyliä korvata kromaattisia säveliä (LIITE 1/2).

Harmoninen molli korvataan käytännön syistä kotikanteleesta jo valmiiksi löytyvällä luonnollisella molliasteikolla. Harmonisen mollin korotettu seitsemäs sävel korvataan luonnollisen mollin matalalla seitsemännellä, joka siis löytyy diatonisesta D-duuripohjaisesta virityksestä.

Erkki on myös soittanut harmoonisessa ja melodisessa mollissa meneviä kappaleita virittämällä mollin seitsemännet tai kuudennet ja seitsemännet sävelet puolisävelaskeleen ylöspäin (Saha 1996, 228). Käytännön syistä emme kuitenkaan esimerkiksi konsertin aikana viritä kanteleita kesken kaiken, vaan soitamme luonnollisesta mollista.

6 ERKIN SOITTAMAT KAPPALETYYPIT

Erkin soittamat kappaleet (LIITE 2) voi jaotella muutamaaan pääryhmään. Mielestäni tärkeimpinä ryhminä erottuvat pelimannisävelmät, populaari- ja tanssisävelmät Erkin nuoruudesta, Erkin itse säveltämät kappaleet ja hengellinen musiikki. Erkin itse säveltämät kappaleet ovat lähellä pelimannimusiikkia, mutta koska ne ovat hänen itse tekemiään eivätkä perinteisiä sävelmiä, tulee ne mielestäni erottaa omaksi ryhmäkseen.

6.1 Pelimannisävelmät

Pelimannisävelmillä tarkoitetaan lähinnä 1800-luvun tanssisävelmiä, esimerkiksi valsseja, sotiiseja, masurkoita ja polkkia. Pelimannimusiikiksi voi myös laskea pelimannien itse säveltämät, uudet kappaleet, jotka kuitenkin ovat perinteisen kaltaisia. Monet Erkin soittamista sävelmistä ovat perinteisiä käviäläisiä, joita Erkki on oppinut isältään ja muilta käviäläisiltä pelimanneilta. Jonkin verran ohjelmistosta löytyy myös esimerkiksi kaustislaisia sävelmiä, joita Erkki on kuullut muun muassa Kaustisen festivaaleilla.

6.2 Tanssi- ja populaarimusiikki

Toisena ryhmänä on tanssisävelmät ja populaarimusiikki, joita Erkki on kuullut radiosta ja opetellut sitten kanteleella. Pääosa kappaleista on Erkin lapsuudessaan ja nuoruudessa muun muassa radiossa soineita kappaleita 1940 – 1960 -luvuilta. Nämä kappaleet hän on yleensä aina opetellut jälkikäteen muistikuvan pohjalta, sillä kantele on D-duurivireessä, ja kappaleet useinkaan eivät. Kantelesäväyksen sävelmiin tekee soittotyylin ohella myös pakon sanelema kromaattisten sävelten kiertely. Tämän kirjavan ryhmän osaksi olen mieltänyt oikeastaan kaiken, mikä ei ole pelimannimusiikkia, Erkin omia sävellyksiä tai hengellistä musiikkia. Esimerkiksi koululaulut ja koulussa opitut kansanlaulut kuuluvat tähän ryhmään.

6.3 Erkin sävellykset

Erkin omat sävellykset ovat tanssisävelmiä. Monet ovat valsseja, mutta myös muun muassa jenkkoja, sotiiseja, polkkia ja masurkoita löytyy. Sävellyksiä on syntynyt tasaiseen tahtiin 1970-luvun loppupuoliskolta saakka. Kappaleet ovat syntyneet soitellessa, Erkki on myös

tehnyt niitä lahjoina. Kummallekin lapselleen hän on tehnyt konfirmaatiolahjaksi sävellyksen.

Kun Erkkiä tallennettiin vuonna 1984 Kaustisen kansanmusiikkijuhlien Tallennusstudiossa, hän pohti pari päivää aiemmin sävelletyn *Nimettömän polkan* syntyä:

”Sitä on vaikea sanoa [miten sävellykset syntyvät]. Nehän tulee yhtäkkiä. Toissailtana siinä otin pelin, kun oli tieto että pitää tänne [kansanmusiikkijuhlille] tulla soittahan. Sitä tulee kaikkea siinä sitten soitettua, kun harjottelee. Se ruper tuleeen tuota alkuosaa siinä ja sitte tuli tuo toinenki osa. Vaimo oli siinä jo sängyssä ja se huusi, että tuo pitää panna mieleen tuo kappale, että mitä se tuo on että sitä pitää soittaa. Minä sitten soitin sitä tietysti ainakin puolituntia yhtä kyytiä ja kyllä se ny vain mielesä pysyy. [Tallentaja: Onko teidän sävellyksiä laitettu nuotille?] Ei oo laitettu yhtään. En minä ymmärrä nuotista mitään muutako sen verran, ettei niitä repiä saa. (Saha 1996, 227 – 228, viite Kansanmusiikki-intituutin ääninauha 930).”

Yksi Erkin varhaisimpia sävellyksiä on *Virkaaajan sottiisi*. Se syntyi Paula-vaimon virkatessa juhannusverhoja, ja Erkin samalla soitellessa. Kappale oli kuulemma valmis ennen verhoja. Myöhemmin Erkin tuttava Erkki Karhulahti Kälviän Ruotsalosta teki sanat *Virkaaajan sottiisiin* ja toiseen Erkin kappaleeseen, joka nimettiin *Valssiksi kanteleelle*.

6.4 Hengellinen musiikki

Erkki esiintyy varsin paljon hengellisissä tilaisuuksissa, esimerkiksi erilaisissa seurakunnan tilaisuuksissa ja hautajaisissa. Erkin ohjelmistossa on paljon virsiä kuten *Kiitos sulle Jumalani* ja *Maa on niin kaunis*, sekä erilaisia hengellisiä kappaleita populäärimusiikin puolelta, muun muassa *Kristallivirta* ja *Herra suur*. Joitain uuden virsikirjan kappaleitakin löytyy, sillä silloin tällöin on Erkkiä pyydetty esittämään joku tietty uusi kappale, jota hän ei ole osannut. Kerran hän opetteli uuden virren *Tie valmis on* siten, että kanttori tapaili hänelle melodian pianolla, ja Erkki opetteli sen sitten kanteleella.

7 MESTARI – KISÄLLI -SUHDE

Tärkeänä osana mestari-kisälli-opiskelussa on tietysti suhde mestarin ja kisällin välillä. Tämän tyyppisestä vapaaehtoisesta opiskelusta ei tule mitään, jolleivät henkilökemiat jossain määrin kohtaa. Mielestäni mestari-kisälli-opiskelussa oleellista on sen sosiaalinen luonne: se ei ole pelkkää oppimista ja opettamista, vaan myös kahvihetkiä, kappaleiden ja niitä soittaneiden historiasta keskustelemista, tarinoiden jakamista. Soittotuntien yhteydessä olen leikkinyt Erkin lastenlasten kanssa, päästänyt kissoja ulos ja sisään tuvasta, rapsutellut koiraa, lämmitellyt varaavan takan kyljessä ja katsellut Salattuja elämiä. Ja tietysti nauttinut pannutolkulla kahvia ja kilokaupalla pullaa. Kappaleiden lisäksi tutustutaan ihmisiin niiden takana, ja sellainen on mahdotonta tavallisella soittotunnilla rajatun ajan ja muodollisen tilanteen takia.

Mestari-kisälli -suhteemme on kenties ensisijaisesti jopa enemmän ystävyyttä kuin opettaja-oppilas -suhde. Mielestäni osoitamme oikein erinomaisesti, ettei ystävyys tunne ikäeroa: minun ja Erkin kohdalla se on tasan 50 vuotta, enkä ole kokenut sukupolvien välistä kuilua. Päin vastoin olemme Erkin kanssa samalla aaltopituudella. Tietysti ystävyyydessämme yhdistävin tekijä on soittaminen, jota ilman tuskin olisimme koskaan kohdanneet.

Näin jälkikäteen tarkasteltuna näen muutamia tärkeitä tapahtumia tiellämme mestari-kisälli -suhteeseen. Ensimmäinen niistä on se, kun päätin pyytää Erkkiä soittamaan kanssamme kotiini konservatorion sijaan. Uskon sen olleen olennaista ystävyitemme kehittymisen kannalta, sillä kotona meillä ei ollut tiukkoja aikarajoja, kuten konservatorion tiloissa.

Merkittävää oli myös se, kun Erkki havaitsi meidän osaavan laulaa. Hän itse väittää meidän ”pimittäneen” laulutaitoamme, mutta lähinnä kysymys taisi oli siitä, että keskityimme tunneilla alkuun soittamiseen. Laulutaidon paljastumisen myötä Erkki innostui muistelemaan erilaisia lauluja, lähinnä kansanlauluja ja nuoruutensa radiohittejä, joita hän oli soittanut. Etsimme mielellämme näihin sanoja internetistä ja laulukirjoista. Onneksemme Erkin ja Paulan kotona on Suuria toivelaulukirjoja 13-osainen sarja, joista lähes kaikki kappaleet löytyvät nopsasti.

Suurin muutos oli se, kun siirryimme Kokkolasta soittamaan Erkin kotiin Kälviälle. Keskiviikkoiltaisin pakkasimme autoon kanteleet ja ajoimme parikymmentä kilometriä

Kälviälle. Olimme valinneet ajankohdan siten, ettei kellään ollut kiire mihinkään. Yleensä saavuimme neljän – viiden maissa illalla, ja lähdimme yhdeksän – kymmenen maissa.

Soittaminen Erkin luonnollisessa elinympäristössä on ollut kiinnostavaa. Välillä Erkki ja Paula ovat kutsuneet ystäviään kylään kuuntelemaan, ja Erkki on saattanut muistaa kappaleita, joita emme ole ennen soittaneet. Esimerkiksi kerran olivat Erkin nuoruuden ystävät kylässä, ja Erkille muistui mieleen Kesäpäivä Havaijilla, jota paikallinen tanssiyhtye oli usein tansseissa soittanut, ja niin soitimme sen. Sitä on soitettu myöhemminkin, ja kappale on tarttunut sormiin ja päähän. Erkin ja Paulan kodin lisäksi olemme käyneet myös heidän ystäväillään Karhulahdille Ruotsalossa soittamassa.

Erkki Lassila ei ole erityisen nauravaisen miehen maineessa. Kuitenkin muistan nähneeni ensimmäisiä hymyjä Erkiltä ensimmäisen soittovuotemme aikana, ja naurahduskin saatiin kuulla jo toisena vuonna. Myöhemmin olen toki huomannut, että Erkillä on oivallinen huumorintaju, joka sopii yksiin omani kanssa. Nykyisin hekottelemme tuon tuostakin. Voi kai sanoa, että mestaripelimanni Lassila on hieman hitaasti lämpiävää sorttia. Olen erittäin ylpeä, että minulla on 50 vuotta itseäni vanhempi ystävä. Minulle on tärkeä asia, että ymmärrän jotakin muunkin, kuin oman sukupolveni elämästä.

8 LOPPUSANAT

Matka Erkki Lassilan kisällinä on ollut minulle tärkeä kokemus. Olen erittäin onnellinen, että 18-vuotiaana espoolaisena minulla oli viisautta ja uskallusta lähteä opiskelemaan Kokkolaan saakka. Mukana oli paljon sattumaakin. Jos olisin jäänyt Espooseen, olisi erittäin epätodennäköistä että tiemme olisivat koskaan kohdanneet Erkin kanssa.

Olen hyvin ylpeä siitä, että olen saanut oppia Erkin kaltaiselta itseoppineelta soiton mestarilta, joita on kovin vähän jäljellä. Tunnen olevani pieni linkki sukupolvien ja kanteleensoittajien ketjussa, jota aion jatkaa mahdollisuuksien mukaan. En toki voi antaa yhtä paljon kuin Erkki, mutta aion varmasti pitää hänen soittotyylinsä hengissä.

Aitoja pelimannityylin taitajia on vielä jonkin verran jäljellä. Toivoisin kovasti, että muutkin oppilaitokset hyödyntäisivät heidän osaamistaan ja järjestäisivät säännöllistä mestari-kisällityyppistä opetusta. Tästä hyötyisivät varmasti kaikki, eniten toki opiskelijat, mutta uskoisin että säännöllinen soittaminen olisi ilo myös pelimanneille, joista osa ei ehkä soita enää säännöllisestä soittokavereiden puutteesta. Samalla saataisiin tallennettua pelimannien ohjelmistoa, soittotyylejä, kertomuksia ja hiljaista tietoa.

E erityisen hyvin mestari-kisälli -opetus sopii ammattiopiskelijoille, joilla on jo soittimensa perustekniikka hyvin hallussa ja kyky analysoida musiikkia ja oppimistaan. Musiikkiopistojen ja konservatorioiden kansanmusiikin opetukseen se olisi myös arvokas lisä. Järjestetäänhän näissä kaikissa jo mestarikursseja taidemusiikin puolella, miksei muutama kansanmusiikin mestarikin joukkoon sopisi.

Minusta tuntuu, että olen suuresti kasvanut niin soittaja kuin ihmisenäkin Erkin kanssa soittamisen myötä. Kiitos Erkille ystävydestä ja musiikista, ne ovat minulle korvaamattomia!

LÄHTEET

Ala-Könni, Erkki. 1961. Kansanmusiikki. Oma maa. Tietokirja Suomen kodeille. Yhdeksäs osa. Porvoo-Helsinki: WSOY, 453 – 463.

eNorssi. Yhteistoiminnallinen oppiminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.enorssi.fi/opetusmateriaalit/tyotapapankki-1/yhteistoiminnallinen-oppiminen>. Luettu 12.5.2013.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kokemuksellinen oppiminen. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset/oppimiskasitykset/humanistinen-kokemuksellinen-oppiminen/>. Luettu 12.5.2013.

Jyväskylän yliopisto. Narratiivinen tutkimus. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/narratiivinen-tutkimus>. Luettu 12.5.2013.

Kivelä, Matti. 2003. Erkki Lassila Kaustinen Folk Music Festivalin Soittosalissa vuonna 2003. Valokuva. Kansanmusiikki-intituutin kuva-arkisto.

Koiranen, Antti. 2006. Pelimannien repertoaari. Suomen musiikin historia. Kansanmusiikki. Helsinki: WSOY, 479 – 485.

Kolehmainen, Ilkka. 1992. Lukijalle. Mestaripeleimannit. Toimittanut Ilkka Kolehmainen. Kaustinen: Kansanmusiikki-intituutti, 3 – 4.

Mäkelä, Matti. 2006. Viulun kansanomaisesta soitosta. Suomen musiikin historia. Kansanmusiikki. WSOY: Helsinki, 476 – 479.

Pöyhönen, Markku O. 2011. Muusikon tietämisen tavat: moniälykyys, hiljainen tieto ja musiikin esittämisen taito korkeakoulun instrumenttituntien näkökulmasta. Musiikkikasvatuksen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä studies in humanities 164.

Saha, Hannu. 1992. Erkki Lassila. Mestaripeleimannit. Toimittanut Ilkka Kolehmainen. Kaustinen: Kansanmusiikki-intituutti, 106 – 109.

Saha, Hannu. 1996. Kansanmusiikin tyyli ja muuntelu. Kaustinen: Kansanmusiikki-intituutti
Tenhunen, Anna-Liisa. 2010. Kiertomatka maakuntiin. Kanteleen suuri nousu. Kantele. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Salovaara, Hanna. 2004. Tutkiva oppiminen. Suomen virtuaaliyliopisto. Www-dokumentti. Saatavissa: http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_6/tutkiva_oppiminen.htm. Luettu 12.5.2013.

Taikopeda. Oppipoika – kisälli – mestari. Taidekorkeakoulupedagogiikka. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.taikopeda.fi/oppaitaopettamiseen/oppiminen/oppipoika-kisalli-mestari.html>. Luettu 12.5.2013.

Träskelin, Jimmy. 2013. Kälviän mestari. Kantele 1/2013, 16 – 22.

Kielon jäähyväiset

Otto Lindvall

D A⁷ D A⁷ A^o

Luok - sein käy, läm-min län-ti-nen tuu - lo - nen vär - jy -

11 A⁷ A⁷(#5) D A⁷ D A⁷ D

en, pie-ni kie-lo sua kai-pa - e - len. Ke-vät - au - rin - gon

20 D⁷ G Gm D Bm F#m G Gm

sä-de leh-fois-sa leik-ki - ä lyö, tu-le jo, o-do-tan sua, en-nen kuin

29 D A⁷ D D

saa-puu jo yl-le-ni yö. Kun tai-vas ja maa ke-sän tuok-su-ja

38 A⁷ A⁷(#5)

on tul-vil- laan, u-noh-dan sil-loin mä sen, pi-an kuo-lo-hon käyn kal-ve-

47 D D⁷ G B⁷

ten. Mul-las-sa maan ui-nu-a saan, lu-mi - hiu-ta-leet lei-juu niin hil-jaa mua

56 Em D Bm F#m G Gm D A⁷ D

tuu-di-tel - len ke-väi-me - hen, ker-ran mi saa-pu-vi taas uu-del- leen.

suom. sanat Kerttu Mustonen

Kielon jäähyväiset, Erkki Lassilan versio

D A D A

Luok - sein käy läm-min län-ti-nen tuu - lo - nen vär - jy -

11 D A D

en pie-ni kie-lo sua kai-pa - e - len. Ke-vät - au - rin - gon

20 G D G

29 D A D D

sä-de leh-dois-sa leik-ki - ä lyö. Tu-le jo, o-do-tan sua, en-nen kuin

38 A

saa-puu jo yl-le-ni yö. Kun tai-vas ja maa ke-sän tuok-su - ja

47 D G

on tul-vil - laan, u-noh-dan sil-loin mä sen, pi-an kuo-lo-hon käyn kal-ve-

56 D G D A D

ten. Mul-las-sa maan ui-nu - a saan, lu-mi - hiu-ta-leet lei-juu niin hil-jaa mua

tuu-di-tel - len ke-väi-me - hen, ker-ran mi saa-pu-vi taas uu-del - leen.

..... Kromaattisen sävelen välttely

_____ Muu muunnelma

Erkki Lassilan soittamia kappaleita

Olen kerännyt tähän listaan joitakin Erkin kanssa soittamiani kappaleita. Valitettavasti tämä ei ole missään määrin täydellinen lista edes minun osaamistani Erkin kappaleista, sillä en ole pitänyt täsmällisesti kirjaa niistä. Tämä antanee kuitenkin jonkinlaista käsitystä Erkin ohjelmistosta, joka on arvioni mukaan vähintäänkin kaksinkertainen tähän listaan nähden.

Pelimannisävelmät

Suluissa säveltäjä, mikäli kappale ei ole perinteinen, tai kappaleen toinen nimi.

Kälviäläisiä:

Ilta Halsuanjärvellä (säv. Esko Pollari)

Kälviäläinen siliavalssi

Kälviän laulu (säv. Esko Pollari)

Maria-valssi

Ottakaa valakiaa (Penttilän Oskarin siliavalssi)

Palolan Aleksin valssi

Passojan Kiitun valssi

Riian Aleksin sottiisi

Ruotsalon masurkka

Vanha häämarssi (Erkin isän soittama)

Vähälän marssi

Muita pelimannisävelmiä:

Aamu tunturissa (säv. Toivo Alaspää)

Haudanmaan masurkka

Hiljaiset soinnut

Jylhän Enstin sottiisi

Järvelän Antin valssi

Lohtajan lukkarin valssi

Lohtajan marssi

Miljoonamasurkka

Palokankaan poikain parempi valssi

Perjantai-illan valssi (säv. Konsta Jylhä)

Valssi Puustellista (säv. Konsta Jylhä)

Erkin sävellyksiä:

Annan laulu

Ei nimiä

Ensimmäinen valssi

Erkinpäivän valssi

Ison soiton sottiisi

Juhannuksena

Laurin polkka (puolet isän Lauri Lassilan säveltämää)

Leenin masurkka

Outin sottiisi

Pelimannin valssi

Rippikoulupojan sottiisi

Soukan pojan sottiisi

Suvituulia

Valssi kanteleelle

Virkkaajan sottiisi

**Tanssisävelmiä ja populaarimusiikkia,
koululauluja yms.:**

LIITE 2/2

Inarijärvi
Iso Iita
Italian pojan valssi
Joulukirkkoon (Kello löi jo viisi)
Jouluyö, juhlayö
Juokse sinä humma
Kaksipa poikaa Kurikasta
Karjalan jääkärien marssi
Kesäpäivä Havaijilla
Kielon jäähyväiset
Kitara ja meri
Kodin kynttilät
Kotimaani ompii Suomi
Kulkuri ja joutsen
Käyn ahon laitaa
Lapin poika
Liisa pien'
Lokki
Maailman Matti
Merimies, kotimaasi on meri
Norjalainen villapaita

Orvokkeja äidille
Ostapa poika se kukkuva kello
Sillanpään marssilaulu
Suhmuran Santra
Täällä Pohjantähden alla
Vanha mustalainen
Vanha riimu

Hengellisiä sävelmiä:

Jeesus, ristin juurella
Kiitos sulle, Jumalani
Kristallivirta
Kun turva Jumalassa
Maan korvessa (Suojelusenkeli)
Mun kanteleeni
Oi Herra suur
Olen kuullut on kaupunki tuolla
Päivä vain ja hetki kerrallansa
Sua kohti, Herrani
Toivioretkellä (Maa on niin kaunis)
Tie valmis on